

SLOVENSKE NOVINE

Glavni urednik: Profesor Valentin Kouck.

Slovenske novine pridejo vsak teden na svetlo: cena za četrtletno leta 30 kr.; po pošti 1 got. sr
Za plačilo se tudi ostanila razglasoje.

Letnik II.

V Oeji 3. Listopada 1909.

List 44.

Probnja štajerskega deželnega od- bora na ministerstvo.

Viško ministerstvo!

„V 83. §. ustave stoji, da naj vse vravnove posameznih kronovin že v tekočem letu 1909 večinoma zadobijo. Ker se to od vpeljane zmanjšani deželni vravnov prihodni avstrijski deželni zbor odvisi, je naravno, da o njem znanje v tej kronovini s toliko večjo pozornostjo sledimo v §. 77 občinski deželni vravnove in poklicnega deželnega zbora nespornost gleda, ker se leto zamiraj bolj koscu priključuje.

Odbor občinskega štajerskega deželnega zbora pa vstanju dežele že poseben nagov viki, visoko ministerstvo prositi, da naj opomneno občinske ustave med na to odločenim časom izvede; ker on se mora zamolčati, da je med nekaterimi posameznimi postavami, ki so je visoko ministerstvo anglo za redom izdalo, in med tečajne ustave pomanjkanje v upravljanju, in da bi in okoljina znanja neznanost v vladarstvo zbuditi.

Odbor, izvoljen od svobodno obrane skupšine, katerega predlog je tudi povzet deželne vravnove, toraj za svoje deželni opozna, pravice dežele, ki bi tega predloga in izustave zvirajo, kresko branilci odbor, ki je v tem času sam branilci dežele, bi svojih deželno do pristola in dežele ne spet, ako bi opustil visoko ministerstvo na potrebo opoznati, a publiko deželni poslozav časa ustave vresničiti.

To se odbora toliko potrebni viki, ker se vravnove političnih gospodov v tej kronovini na srejske postavne opira, ki nepolnoma vnaprejšnje že in v prihodnem deželni zboru v vladarstvo vrad zadobiti namera. Ite dvomljivo je pa, ako bodo prihodni deželni poslanci razumne potrebe za občinske dežele bade svoje upravljanje, ki se v kronovini deželne občine med črtne občine in deželni zbor stavi. V tej zadevi bi pa varet: da bi bilo varet v viki občina časa občine od vladarstva odvisni, vaji že je tud na vladarstvo je kronovini gospodov potreben, in to se pa.

Odbor, brez da bi prihodnem deželno zboru v besedo segel, vidi v kronovini vladah, in v viki neposrednem področju na pod ministerstvo očera začetne viki deželni poglavarstva in po po zama neodgovornost proti deželno zboru, v kronovini zboru pa vidi neko mrtvotvoje a v naj neko nezaključeno omejevanje oblasti deželni zborov, in se le preceč boji, da bode zavolj prijavu za d. zboru tak pot. en občinski žirant. Člo narodna razde itev kronovine, pa pripitjanja odbora ni varok za stvarjenje kronovini zborov in kronovini občine, nasproti se boji, da bode skoz to razcepljanje vane po nena razdrojenja narodnosti in občinske vravnove erednega pot. je. je zvejan.

Ne glede na to, da v drugi kronovini takih srejskih in vladnih vravnov ni, je odbor posebno primoran, po poslanstvu viki kresij, od kterih vsaka po sez lo 83. ustanovov obseže, pomanjkanje uradnikov opoznati, toraj tudi pomanjkanje deželni strokov, ki se toliko manj opravilci doje, kolikor lože se poznajo. —

Odbor bi bil to pomislilo že deželni ministerstvo podati, ki bi bilo opozna na njegove opozna pri vravnovi političnih gospodov gledalo, ako bi na bi učurt deželno vravnove najprej razumajen bi, kakor se je in na tirolohem zgodilo. —

Ker vendar postavljajo politični gospodovi se ni dovoljeno, odbor politični gospodovi. Da visoko ministerstvo vresničeno prakseri: 1) da se štajerski deželni zbor in zbor na podlagi ustave in zbor že to leta zboru; 2) da naj se kronovini poglavarstva, ki bi se vresničilo imen, neopoznati in deželno poglavarstvo postavilo, kronovini vade pa tako deželno, da bode prvi deželni zbor člo občinski občinski red, in v viki tud bez kronovini zboru in kronovini vladarstva vrad naj vnaprejšnje skloziti.

Črudek 22. Oktobra 1909.

Kedar smo to prošnje začetne štajerskega deželnega odbora na ministerstvo hodi, v viki občine in v viki; — v viki pa da v viki občine, da se že dežele bolj občine, v viki v viki vravnove razloži.

nemške učence v vsakih občinah zapovedati predmet. Za se pripravljajo potrebne naprave, in naš gosp. Janežič še pendulek to jer 15. t. m. z slovensčino pričel; in po tem sta v Sloveniji vse obširnejši popiali. Bog blagoslovi to za naš slovenski narod izmenito in v veliko delo in opravilo z svojimi ubilnimi blagoslovami na korist, srečo in slavo našemu milemu narodu!! Kar se nikoli Slovenci niso imeli, sedaj imajo: »lovecaski, svoj materni jezik vseh 880 lah kot zapovedan predmet.« Hvala in slava našemu ministru javnega šola, slavnemu gospodu grafu Levu Thun.

Kakor se pripravljajo, je gimnazijalno učitelstvo zastran ovega sklepa vis. ministerstva javnega šola poprasalo; naj terdno upamo, da bo vis. ministerstvo ovo reč po načertu uravnave gimnazijah šol rešilo.

(Stov.)

III. Ljubljana.

* Kolera, ktera je v vseh bližnjih deželah v poslednjih mesecih že toliko ljudi pozabila, je tudi v Ljubljani že marsikoga k sv. Krištofu poslala. Pasamesno je začetkoma le napadala in narčeč jih je v vojaški bolnišnici vzela. Ali silno gordo vreme je to bolnišni še bolj pospešilo. Narhujši je razgrajala v fari svetiga Jakoba v petek 12. t. m., potem pa je potihnila in je pruskočila na Poljane v deželno jetnišnico. Pa zdaj hvala Bogu! še samo tu in tam kateri umrje.

Če se na tisto, ktere je kolera vzela, nazaj ozareno, se pokaže, da so bili večdel slahjšjiga stana. Lenske in otroci. Možkih v tordah letih je bilo malo med mervtini, razum vojakov. Sploh pa se je pokazalo, da so bili varoki smerti: revšina, bolehnost in tudi nemarijvost. Tako je bil pisavec teh verstie sam priča smerti treh otrocihcv enih staršev, kateri so tni zavoljo siromasnine umrli — še bolj pa zavoljo neskerbnosti in nemarnosti, staršev!

Vel piti, tudi in brez ne varnosti posebno čez turo in ker se v Ljubljani že sploh maloje čist in dober dob. Tudi ta vlna je, kakor vemo, nekima dvema življenja leč v koleri vplnila. Rekli so in ročejo, da je znak v svetiga Jakoba fari te boleznj kriv. Res je, da znak v tem kraju me v tudi sicer zavoljo bližnjiga močjeja ni narhvoj vzreden zdravja. Nraznica je v jeseni in pomladi tam doma. De ni vse v zraku lečeče, pričjejo prebivavci Ljubljanske siromasnice v Karlovskim predmestju, kateri so večdel vsi sivi možički in sive babice, živeli in slaheni — in gljeje! ne očen njih ni ovi čas zoolci. In veder je imenovana liša tudi v obliču močjeja? Takaj so neki in zdravi omeni? Zato ker so njih prebivališa in oblohe snazne, in ker rodno živo? Menovimo tedaj še enkrat omomij, da ste snaznost in rednost nar boljši varna zoper vsako boleznj, posebno pa zoper kolero. (Pr. Slov.)

Dejaj iz Turška in Monopocina.

Kako pri nas kolera razgraja. Vam je in dopisov in prigovodovnja dovolj znano.

Gpustni tedaj Vam od te strahne krakjico kaj govoriti. Povedati Vam moram pa, da se je pri nas učina, ko je bilo kakor tri dni do lepo vreme. nosebna prikrana vidla. Nosa in močica kelih musie narčeč je pričelca v rti Bent - Andreju in Občial ju je bil tord, da se je vidilo, kakor da bi stor bel. Te musie so bile silno mrljne, zamok in volna, rekli bi, da černe, po života so imle prav tanek, velikosti života primerjen las, kateri je pri života višajev, potem belkosta rumen, navadnje bel kot sneg bil. Krila so imle kakor vsakdanje muhe, pa se vede silno silno majcine in nježne. Tri dni so bile vidli.

Udan sim hotel vesele živati, se po morju voziti. Proti večeru sim šel na morje. Potožil je pa mornar, da se mornarjema zdaj slabo godi, ker dostikrat v krajje pridejo, v kterih sima magnetna igla nič moči in se povegne, tako da mornari ne vejo, kam so verniti. Rekli mi je, da so zdaj v zraku, kakor v pušavah, oaze; ktere imajo nič magnetizma. Iz tega sim sklenil, da je vir kolere tudi v pomanjkanje magnetizma v zraku. Dobro bi bilo, če bi učeni mozejo to reči bolj natanjko presoditi. (Pr. Slov.) J. N. K.

II. Razprava IV. učiteljskega zobra na Sivilci poleg Karburga.

(Daje sledi.)

c.) V učivnici se ima računiti učiti. Izkusnja pak kaže, da so ravno bivsi učenci podle v občevanj najslabši računarje ker težko včnkajo, da si, računsko plosico za vergi, blodno ino nerazumeto nadevanino Nemskih čestek ali cifer ino računskih izrazkev iz občeine glave odpravijo.

d.) Zadolje so ima v učivnici kersčennski nauk ino lepo zadržanje učiti. Koliko učiteljev kersanskega nauka ino poboženstva je, nepozanje svojega visokega polica, globoko pogrznolo v splošno versto golih jezikovčencev! Ali je tudaj čisto? da so učivnice same sv. vero, ktera ima so občeati vojo k spoznanju resnici najbiti, najjale ino spodkopaje, ker se je Nemski kerkizem le v usago pmet pial, vrede pak v lodino vseh divjih strasti padeno?

Vedel računega tudaj zbor sklanet da se ima v potrebno popravljenje slovenskih narodnih učivni v njih vse v slovenskem jeziku učiti. Nemocim pak hod le poseben učai predmet, dokler po klanenji dobro ve, da se učenci ino Nemšine oče bolje uče, gder se slovenskim učilnadvin vuk vplota.

3. Da se učivnice na šlahje, ter narozlom vesejji ino snarben skerai ne učijo, so bodikaj oče korige varci, ker so v tujem jeziku in overbenem praviljen, ter zapopadna brez potrebne sklanenosti ino kersisnosti za prihodnji delavni žitek.

4. Ker so učivnice za svoj imakalni stan ugredljivo pripravljani, ino so avaj tordaj trud nedostojno štadni bli, nar jih je za učenje nekaj nevedine, ter malaj narozum ino strojno čisto.

3. Ker je učiteljem davavna navadna učena skopina in vlogina staršem pretežno bodila, tako da so svoje otroke rajši doma k delu držali.

4. Ker si vsi učeni državni učitelji pramalo v skrb jamaše, hočejo v učivnico tude silna vstopiti.

II. Materialni sredstvi se da učivo vdvignuti ino krepke oživiti?

1. Izvna gore razkazanih pogreškov, kerri hočejo v učivnico ino njejni tok kaže, se glodeče sredstva nje odpraviti ino narodu učivo varčevljevo evotenje povikati, od same sebe vnosijo:

1.) Da se v učivnico materni jeziki, kakor jedna učna beseda popolnoma brez vse pravilnosti vvede.

2.) Da so učencem sedanjim potrebam primerjene učne bukvice vroke dajo.

3. Da se učitelje v priličnih to je v Slovanskih pripravniških za tečno učno izobrazbo ino godijo

1.) Da se učiteljem pristojna, dovoljna ino nezavisna plača odkaže.

2.) Da s zaslug učiteljev spodobno priznavajo in obdarjajo.

3.) Da se občujbno učebno zveztovavstvo samo ino domorodcev, kerri narod resnično brez sobičnosti ljubijo ino čitijo, sestavlja.

4.) De državna oblast učivo sploh vseni svojini posredni podpira ino progreske učbeje sirni primerno strahuje, ter da pošiljajo vrok v učivnico staršem na volje ne pušča.

III. Kaj je soper dozdaj navadno učno plačilo reči?

Da je i naša, učitelje plačevati, overiti:

1. Ker se tako učiteljem shodno ino potrebno spostovaje krati, ako se plačevati, kakor najeti težaki.

2. Ker v poširi učine s kmetni v neposredno dolež ino zlo neugodno položenje prihajajo, posebno, če je siljenja treba.

3. Ker jih, dokler ubogi ob dobi ne marejo, premojni pak večkrat ne hočejo plačati, poguboma občujbivi uterpek svoje pravice doleta.

4.) Ker je takovo plačevanje, kakor je gore 1. 3. svetovano bilo, večkrat pošiljanju v učivnico na poti.

Zamor tudaj nastvajo, da se učiteljem odločni služ ni zaslužek po srejnjski gospodaki izroča.

IV. Razprava: kako širski pravopis ino zvokovanje ali glasovanje, (lautiermetnosie) v pojedinih župah napreduje, in ako je gde kakí napotek, kvažu jega odpraviti.

1. Širski pravopis je povsode znan ino ljubljen; bog! da bi v njem le tude odločni bukvice bilo.

2. Drazočesa je s zvokovanjem. Zvokovanje, od vladnega praviljelstva sicer le priporočeno, pak se ni kazano, v nekaterih učenišč res veselo uspeva, v drugih

pak netočno v pušči leži, ino se sicer povlastnem izpovedanju učiteljev in sledičih priča:

a.) Ker dosežani učitelje v pripravniških se nikakoga aka ozvokovanji neso dobili, ino se jim ta nova reč prečezavna zdi.

b.) Ker otrokom dava prilike k glasljenju ali šajenje ino tude celo k kledobnemu zasnečovanju.

c.) Ker staršem serd dela, dokler doma otroke za učivnico v čerkovanji pošilji navadi pripravljajo.

d.) Ino ker so si boje učitelje za tega voljo uže več neprijenosti izkušili imeli.

V. Svobodno razgovarjaje: ali bise v naših zborih ino zapisniku rajši materni jeziki ne rabiti?

Prečtavši: da je izobrazivanje Slovencišče, naše premile materinščine pozitivni zagotovljeno, ino 1. bodo odlično jednakoopravno učna beseda;

2. Da javni pogovori občujbni predmeti zborikom ugodno priliko; podler

3. Velik podbodek ino pogon, se v narodnem jeziku skrbenje čiti, čuvaje, ter

4. Toisto urodno plinost in občujbnost, ktera Slovencem, kedar bi imel boljše in očino govoriti, toliko rada prestraže ino pači, odpravljajo, odloči zbor: udom boči v večerem ozira na volje puščeno, v skupščini poljubno besediči, zapise pak je v obojem jeziku gotoviti, ino vi nasen si izvoli posebnoga vrodnika.

VI. Ktere knige je učiteljem, da bise maternega jezika učili, ino se v panogi učna popolnjevali, priporočiti?

Vdom se zdi, sledoče knige, po čeljni ino imenovati:

1. Blaže ino Nežica; Drobine vso tečaje; Kmetijske, rokodelske Novice; Vodež; Prudise gg. Mojca ino Loren Rd.

2. Krajuski vestnar; Krajuski čelnoček; Vinoreja; Kmetijska komija; Družba za kmeti; Naravoslovje, Zlati vas; Kmetijska belica; Slov. narodne pesni; Slovica orlenska; Slovenija; Pravi Slovenci; Slov novine; Vse prestavljenje Kr. čelnoček pisem; vse spise ml. kuzovniške slovenske; Sv. pismo g. Javornika Rd.

3. Slovenci: g. g. Dr. Karšena; Kmetič; Potovčič; Malavžič; Dr. Marjan; Metelka, Dajka Rd. Beričič; Pravica, kako izobrazevati širsko narečje.

4. Sloveniki: g. g. Dr. Marjan; Karšena; Drobnič Rd. Zatem se je prijetostni naučila ino pozvokovala, kako bi si občujbno pohvaljene knige ino časovise jeden drugemu vajetno posojevali, ali si v drugem na novo učiljali.

VII. Beseda g. Marusa, učebnja čelnoček slovenskega v učivnicem pripravljajo. (Skladničejina)

* V razumeje tega je učna svetila, da je sicer se prvotni sadni, občujbni. Izkušili besedi ino zapisavati. Marusa.

Vneli g. učitelj je namer gladkim in živahnim govorom lepo razložil nek mešopomenki — svaritvami — grožnjami — obeti ino kazenski — učeni; pri kuznih izščitih razsvetli, kateri progreski da smejo ino morajo kašnjeni biti, ino kateri da ne; je dokazal, da se imajo karne ino karni samo dopuščene, postopnjama v opotobljaji, ino nikoli, nika v serdu; ter je dokazal, da stalni nra v (lester Gennaker) ino dober izred učitelj učitelja red ino lepo zadrženo meho podpira ino kašnvanje iz učivnic ino učilnega učilja.

Vin. Kako bi je v poslednjem zboru odločena vada v cirkevnom petji pri Sv. Lovrenci vspešaj? kani pospoh imela?

G. Lübert, Bentivrenski učitelj, od zborna izvoljeni godobni voditelj (Musikdirektor) navedi, da je kakor one krati tude ino da lepeci petevski vadbi male zbornika iz sloer znanih pričin došla. Zbor tedaj, razvaživši korist ino potrebo takega urjenja, odloči, da se ima vseli pred zborom snamiti v cirkevni petvi ino godbi vaditi, kakor se je vže dnuo za pokušajo res zgodilo.

Učitelje ino jih dragovi ali podružniki no namer nove zložimo Lavretansko litanijo, jedno lepo sv. meho pészama, namenjere, da bi se nad opravilom od vsoga jedstva peti, ino Miserere, kakor se v Gredci veliki jeden poje, da bi vseli v večšem okraju jednako bilo, prav do hro peti. Iz večine zastuge si gore opomeni G. Lübert svoje vnetostjo ino vnetanjem za pobožno petvo ino godbo nabira, čegar lepi poziv o tej reči v prihodnjem oddelku podana.

IX. Odloča: da se imajo predmeti, o katerih bi v prihodnjem zboru združeno pogovarjanje bilo, zapisavcu ali pisnovodu od udov rano spravljati, da je on vsem zbornikom v spodobno razvago ino pripravo se ob pravi dobi razeslija.

X. Pričeka ino prosnja v zapisnici, da bi se vseli ino godni učiteljski dragovi učivnicam ne omikali ino k vojski ino jenal.

XI. Nova izvolja zbornega predsednika, jegovega namestnika, vrednika kakor gore V. J. ino zapisavca.

XII. Ustanovljenje bodotčega zbornega dne. Da se pak temu obširnemu pisanju nikaki krivi namen ne podklade, svoj tukaj sam vez očeni: da ga je le ne toliko uk ali razgled, kolikor marveč podbuda ino pogon v uspešaje ukazanih učiteljskih zborov.

Kosec sledi.

Cafav.

Drusem ino vladam slovenske
Mladosti.

Znano je, da minister kuzni ino uk je nj. veličanstvu predložil načrt nove učilne naredbe za gimnazije ino realne šole. S naravnim vladjam 26. klm. t. l. je minister ob-

last doblj, po ukazu ino predloge zavanti. Podatava tega načerta torej so adaj vodila za poduh na gimnazijih ino realnih šolah.

g. GG. tega načerta pak veli:

„I. Znanstva ino pripravnosti za prejembo v nar. spodnji gimnazialni klas potrebne so: v veroznanstvu toliko verianosti, kolikor se je v ljudski šoli učil; posmi umetnost branja ino pisanja v materinskem, jeziku, latinškem pisanju, ino hjer se učil, tudi nemškem; vednost prvini podobenstvo materinskiga jezika, umetnost razlaganja prvih stavkov, umetnost pravečine brez tečih pozmi, katerih je po splošnih pravilih epuisti mož, ino s prvajonjem imenitnejši stavci zoznanake pri pisanju stavljati.“

Starši ino varhi vse to znanstva ino pripravnosti so terjajo za prijemo v nar. spodnji gimnazialni klas v materinskem jeziku, torej pri slovenskih učencih v slovenskem jeziku!

Kavno tisti g. GG. naprej veli: „Čez to se mora spričha spodnje ljudske šole pokazati. Gimnazij pak, kir je odgovoren za napredovanje svojih učencov ino pravico po najumnim sprážovanju propičitati se, da se tirjane znanstva ino umetnosti res uspešajo, ino prejemo odreči zavolj pomaknanja predizobraženosti. Ta pravica rata dolžnost vsotej, kadar se po pravici dvomiš morn uč pred - izobraženostjo.“ (Daj.) (Stav.)

Prišlo se na svitlo za knoto prav koristno
bukve pod naslovom:

Gemeinfassliche Belehrung

für den

U E S T R I S C H E N S T A A T

besondere für

Gemeinderichter, - Ausschüsse u. Geschoorne
und für alle Jene,

welche sich als österreichische Gemeindebürger naher unterrichten wollen
über

die allgemeine bürgerliche Gemeindeverfassung, den Staat und die Staatsverfassung, vorzüglich über die österreichische Reichsverfassung mit ihren politischen Grundrechten, die Staatsverwaltung und das heilige Staatsrecht, den Reichstag und die Landtage, die Verfassung und Abmessung der herrschaftlichen Grundstücken, das neue Bürgerrecht und das provisorische Gemeindegesetz.

nebst Anleitung zur

Erhebung, Zusammenziehung und Verlesung der neuen Ortsgemeinden, so wie zu den Gemeindevahlen; dann Darstellung der Rechte und Pflichten der Gemeindevorstände, der Gemeinde-Ausschüsse - und Vorstände (Gemeindevorstand und Gemeinderäte), der Bezirksausschüsse u. s. w.

Von einem Volksfreunde.

Es zu haben in

Wien: Bei J. Dirschel - Grun; Bei J. J. Staudl